

جلسه بیست و یکم: صبر ۳

ع- راه رسیدن به فضیلت صبر

در جلسه قبل مطرح شد که یک راه رسیدن به صبر، توجه به پاداش‌های فراوان ذات مقدس ربوبی است. این مسأله وادارنده به این فضیلت است «أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمِ الصَّابِرِينَ»^۱ (آل عمران/۱۴۲) فکر کردید که با شعار وارد بهشت می‌شوید، چنین نیست، بلکه باید جوهره ایمان و جوهره جهاد و جوهره صبرتان را در عرصه عمل به نمایش بگذارید.

۴/۲- توجه به عنایات الهی: نکته دیگری که در همین عرصه باید عرض کنم این است که صابرین توجه داشته باشند خدا به آن‌ها عنایت دارد. آن‌ها که در راه خدا صبر می‌کنند، خدا حمایت شان می‌کند، عنایت ویژه به آن‌ها دارد. در قرآن می‌فرماید: «وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» (انفال/۶۶) «وَصَابِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ» (انفال/۴۶) صبوری پیشه کنید که خدا با صابران است. این معیت، معیت احاطه نیست، - بله خدا همه جا هست، خدا همه را می‌بیند «هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ»^۲ (حدید/۴) - ولی این «مَعَ» معی دیگری است. این «مَعَ» معی عنایت، کمک و تایید است. «وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ» (آل عمران/۱۴۶) صابران محبوب خداوند هستند. این باور سبب می‌شود گل این فضیلت در جان انسان به بار بنشیند.

۴/۳- توجه به این‌که پیروزی‌ها در سایه مقاومت‌ها است: حتی در عرصه مادی هم آن‌هایی که اهل مقاومت هستند به جایی می‌رسند، عرصه مادی یعنی چه؟ یعنی توفیقات علمی که اختصاصی به متدینین ندارد، توفیقات علمی هم از رهگذر صبوری‌ها و مقاومت‌ها به دست می‌آید. این حقیقت را قرآن با این آیه بیان کرده است: «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» (بقره/۲۴۹) چه بسا گروه اندکی بر گروه بزرگی غلبه می‌کنند به اذن الله و خدا با صابران است. موفقیت‌های ملت‌ها هم در سایه مقاومت‌ها است. در داستان بنی اسرائیل داریم: «وَوَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا»^۳ (اعراف/۱۳۷)

بنی اسرائیل سه حالت داشتند، حالت قبل از غلبه بر فرعون، حالت دوره‌ای که غلبه کردند و حالت سوم حالت بعد از پیروزی بود. اگر کسی بخواهد جامعه شناسی یک انقلاب را دنبال کند داستان بنی اسرائیل سوره خوبی در این موضوع است. اگر صبر پیشه نمی‌کردند، مقاومت نمی‌کردند، پیروز نمی‌شدند. در روایت معروفی از امیرالمؤمنین علی علیه السلام است که «لَا يَعْزُمُ الصَّبْرُ»

۱- آیا چنین پنداشتید که (تنها با ادعای ایمان) وارد بهشت خواهید شد، در حالی که خداوند هنوز مجاهدان از شما و صابران را مشخص نساخته است؟!

۲- هر جا باشید او با شما است.

۳- وعده نیک پروردگارت بر بنی اسرائیل، به‌خاطر صبر و استقامتی که به خرج دادند، تحقق یافت.

الظَّفَر»^۱ کسی که صبوری پیشه می‌کند این بالاخره پیروز خواهد شد «وَإِنْ طَالَ بِهِ الزَّمَانُ»

صد هزاران کیمیا مق آفرید   کیمیایی هم‌چو صبر انسان ندید
صبر تلخ آید ولیکن عاقبت   میوه شیرین دهد پر منفعت
هست مرهر صبر را آخر ظفر   هست روزی بعد هر تلفی شکر
گفت مق اندر کتاب مستطاب   صابران را اجر بدهم بی‌مساب

این واقعیتی است که ذات مقدس ربوبی صبر را به‌عنوان یک عامل مؤثر در حوزه مسائل اجتماعی مطرح می‌کند: «وَ أَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ» (نساء/۲۵) «هُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ» (نحل/۱۲۶) وقتی خداوند خیریت چیزی را مطرح می‌کند این خیر به معنای دقیق کلمه است. این آیات صبر را به عنوان یک عامل اساسی در پیروزی‌ها معرفی می‌کند. در روایاتی از امیر مؤمنان علی علیه السلام رسیده «بِالصَّبْرِ تُدْرِكُ الرِّغَائِبُ»^۲ با صبر و مقاومت است که به خواسته‌های‌تان می‌رسید «بِالصَّبْرِ تُدْرِكُ مَعَالِي الْأُمُور»^۳ با صبر است که می‌توانید به اهداف بلند برسید. در قرآن می‌فرماید: «وَ جَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَمَةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَ كَانُوا بَايَاتِنَا يُوقِنُونَ»^۴ (سجده/۲۴) اگر کسانی می‌خواهند در جایگاه رهبری قرار بگیرند سرمایه اصلی‌اش صبوری است. گاهی سخن از رهبری یک فرد است گاهی سخن از رهبری یک جامعه است. گاهی سخن از رهبری یک فکر است «وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرُّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا»^۵ (بقره/۱۴۳) شما آن‌گاه امت وسط خواهید بود که با صبوری بتوانید هویت خودتان را نشان دهید. و حقیقت این است که امروز ملت بزرگ ما در وسط این میدان است، به یاری خداوند یک اربعین که نماد کمال است از انقلاب گذشت و انقلاب ما در مسیر کامل و کامل‌تر شدن است و دشمنان هم در پی آن هستند که این مهم تحقق پیدا نکند ولی به یاری خداوند با مقاومت جانانه ملت عزیزمان وعده‌های خداوند بدون هیچ گونه تردیدی محقق خواهد شد. «وَ تَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا» (اعراف/۱۳۷) اختصاص به بنی‌اسرائیل ندارد، این یک سنت خداوند است که ملت مقاوم، پیروز خواهند شد.

نمونه سوالات آزمون

۱- نهج البلاغة (للصّبحی صالح) ص ۴۹۹ - حکمت [۱۵۰] ۱۵۳

۲- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم؛ ص ۲۸۴

۳- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم؛ ص ۲۸۳

۴- و از آنان امامان (و پیشوایانی) قرار دادیم که به فرمان ما (مردم را) هدایت می‌کردند؛ چون شکیبایی نمودند، و به آیات ما یقین داشتند.

۵- همان‌گونه (که قبله شما، یک قبله میانه است) شما را نیز، امت میانه‌ای قرار دادیم (در حد اعتدال، میان افراط و تفریط؛) تا بر مردم گواه باشید؛ و پیامبر هم بر شما گواه است.

سَبَّحُوا لِلَّهِ مِائَةَ الثَّمَانِينَ مِائَةً وَخَمْسِينَ مِائَةً بِحَمْدِهِ «أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَ يَعْلَمَ الصَّابِرِينَ» کدام مفهوم استنباط می شود؟

الف: باید جوهره ایمان، جوهره جهاد و جوهره صبر را در عرصه عمل به نمایش بگذارید.

ب: شرط ودود به بهشت، مجاهدت و همراهی با صابران است.

ج: مجاهدان و صابریان شفاعت کنندگان روز جزا هستند.

د: توفیقات علمی فقط از رهگذر صبوری ها و مقاومت ها بدست می آید.

۲- در آیه « وَ اصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ » کدام عبارت در مورد " مع " صحیح می باشد؟

الف: این معیت ، معیت احاطه می باشد.
ب: مع عنایت همراهی و همدلی است.

ج: این معیت ، معیت احاطه نیست

د: مع در اینجا مفهوم خاصی استنباط نمی شود.

۳- معنی صحیح آیه «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ» کدام است؟
الف: چه بسیار گروه‌هایی که به فرمان خدا، بر گروه‌های کوچکی پیروز شدند.

ب: چه بسیار گروه‌های کوچکی که به فرمان خدا، بر گروه‌های عظیمی پیروز شدند.

ج: چه بسیار گروه‌های بزرگی که به فرمان خدا، بر گروه‌های کوچک و عظیمی پیروز شدند.

د: چه بسیار گروه‌های کوچک و بزرگی که به فرمان خدا، بر گروه‌های عظیمی پیروز شدند.

۴- داستان کدام قوم بهترین عرصه برای شناخت جامعه‌شناسی یک انقلاب است؟

الف: قوم مسیح   ب: قوم هود   ج: قوم عاد   د: قوم بنی اسرائیل

۵- طبق آیه ۲۴ سوره سجده «وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا ....» سرمایه اصلی فردی که می خواهد جایگاه رهبری داشته باشد چیست؟

الف: مقبولیت   ب: صداقت   ج: مشروعیت   د: صبوری

